

Panu Fiskalin eli hollipirtti

”Kansakoulutalon paikaksi puolusti johtokunta Heinätorin eteläpuolta ja oli sen paikan laidassa oleva kaupungin omistama pirtti (n.k. fiskalin eli hollipirtti) laajennettava, jotta siitä saataisiin väliaikaisesti kaksi luokkahuonetta...” Näin Oulun kansakoulujen tarkastaja, maisteri Leino Pentzin mielenkiintoisessa kirjassaan Kansanopetuksen vaiheita Oulussa, Oulu, Pohjolan Kustannus-Osakeyhtiö (Oulussa 1918 OY. Kirjola AB:n kirjapainossa). Ennen kuin aikoinani luin tämän kohdan, oli muistini sopukoihin jäänyt nimitys hollitupa, jolla tiesin tarkoitettua Heinätorin koulupihan Kirkkokadun puoleista nyt yhdenmukaisen keltaiseksi maalattua samaisen koulun pikku-

puolta. Hollitupa, Heinätori. ja Hollihaka, Heinätorinkatu, Limingankatu, Peltokatu... sama kaikki on sanojen.

Mittailin katua Heikki Suitialan kanssa. Pitkä päällikkö oli luvannut kertoa minulle Heinätorin koulukorttelin vaiheista ja aloitti toteamalla, että hollitupaa kutsuttiin myös fiskaalin pirtiksi, koska sen oli omistanut fiskaali nimeltä Abraham Lundahl. Siihen se juttu, varsinkin Suitialan, vähäksi ajaksi pysähtyikin, sillä riemastuin huomautuksesta aivan kuin Abraham omassa persoonassaan olisi kävellyt vastaan. Minun piti ehdottomasti ensin saada kertoa, kuka tämä Abraham oli – olen muuten kerran kirjoittanutkin Abrahamin jälkeläisistä, min-

kä jälkeen minulla sitten oli tilaisuus kuulla, miten ja mistä syntyi Heinätorin koulutontti. Taritsen osan tiedoista tässä, vaikka kaikki se, mikä nyt ensi kerran painetaan, onkin Suitialan kokoamaa tietoa.

Kahdensadan vuoden takaisessa kartassa ei edes paperille pantu asemakaava ulotu Heinätorille ja sen takaisille pelloille. Ne tulivat kuvaan vasta Ehrenströmin – Engelin asemakaavassa 1824. Raahan kaupunginviskaalista Abraham Larsson Lundhalista tuli viskaali Ouluun 1837, myöhemmin myös lääninsihteeri. Lie ollut tärkeä viskaali, arveli Suitiala, koska kaupunki, pöytäkirjan mukaan, lahjoitti hänelle kuudenneksen nykyisestä Heinätorin koulun korttelista eli keskimmäisen tontin, korttelin Kirkkokadun puoleisella ristillä. Tapahtui 1840-luvulla. Eteläpuoleisen naapuritontin omisti (Adolf Fredrik?) Gal(I)enius, läntisen kulmatontin kaupunki, muut tontit olivat yksityisillä. Abraham rakennutti tontilleen pienen talon, mutta selvitettävää on, asuiko

hän siinä itse Catharina Charlotta, o.s. Cajanus, ja suuren lapsilutansa kanssa – viisi lasta jo Raahesta. Oulussa parikunnalle syntyi vielä toiset 5, ja jos tässä syntyivät, olisi siinä niin Ilmari Iki-Kiannon armaan äidin Ceciliaan kuin taiteilijasisarusten näyttelijä Arthur ja taiteilija Amelie Lundahkin syntymäkoti. Aiti Catharina Lundhal kuoli muutamia kuukausia kuopuksensa syntymän jälkeen 1850, Abraham kahdeksan vuotta myöhemmin. Aina-kaan tällöin hän ei asunut Heinäpäähän ”pirtissään”.

Abrahamin perikunta möi heti talon, joka jo tunnettiin ”fiskalin pirttinä”, kaupungille. Jo tätä ennen oli kaupunki vuokrannut Lundahlin taloa ja pitänyt siinä hollitupaa, minkä käsitiin niin, että siinä oli sija kaupunkiin saapuville maalaisille. Hollihaka oli tietenkin hevosia varten, mutta on kartanohon täytynyt kuulua toki tallinkin ym. Tori oli sitten heinäkauppoja varten. Mustaselkäinen Iso Tietosanakirjani ei kuitenkaan anna minulle tietoa siitä, miten hollitupa kaupungissa liittyi kyy-

tilaitokseen, joten jään odottamaan ikä-ihmisten selventäviä lisätietoja ja palaan hollitupaan, jos viisastun.

Alkusaataatti oli vuodelta 1873. Siihen mennessä oli jo tapahtunut hyvinkin paljon, mutta jätän sen selostamisen hollitupa-asian yhteyteen. Hollitupa eli viskaalin pirtti joutui joka tapauksessa jo 1874 tärkeään uuteen tehtävään eli siis kansakouluksi, jona se pal-

veli ne vuodet, joina tonttiasioita selvitettiin ja Heinätorin koulu rakennettiin, palvelipa senkin jälkeen. Hollituvan-viskaalin pirtin koulun aloittaessa 1. syyskuuta 1874 aloitti samanaikaisesti Kajaanintullin koulu, sekin väliaikaisiksi tarkoitetuissa tiloissa ”Fattihuusissa”. Oulun kansakoululaitos on siis ensi vuonna satavuotias.

